



Suosituksset kirjavinkkauksen järjestämiseksi yleisissä kirjastoissa

1. Vinkkarin työn vaatimukset

Lukemaan innostaminen on osa kirjaston perustehtävää, samoin kuin esimerkiksi tapahtumien järjestäminen, ryhmäkäynnit, tietopalvelu ja kokoelmatyö. Vinkkaaminen on asiantuntijatyötä, jossa osaamisessa yhdistyvät sisällöntuntemus, esiintyminen, ryhmän kohtaamisen taidot ja pedagoginen työote. Vinkkaus voi olla esimerkiksi luentomainen, elämyksellinen tai keskustelullisesti osallistava. Vinkkari valmistaa vinkkauksen aina omalla tyylillään, aineistoon ja kohderyhmään sopivalla tavalla ja tekniikalla.

Vinkkausmuodot seuraavat aikaansa, ja vinkkarin on tutustuttava uusiin vinkkausmuotoihin. Vinkkareiden välinen yhteistyö tukee oman työn kehittämistä. Koska vinkkaus on monimuotoista, vinkkarin tulee saada siihen myös koulutusta.

Vinkkaus on erityisosaamista vaativaa kirjastotyötä, joten vinkkaus tulee ottaa huomioon tehtävän vaativuuden arvioinnissa. Tehtävän vaativuuden tulee näkyä myös palkkauksessa.

2. Kenelle vinkkausta tarjotaan

Vinkkaus on kirjallisuuskasvatusta, joka edistää lukuharrastusta ja lukutaitoa. Kirjavinkkaus on suositeltavaa jokaiselle luokka-asteelle. Jokaiselle peruskoululaiselle tulisi taata oikeus vähintään kahteen vinkkaukseen koulutiensä aikana, esimerkiksi kerran alakoululuokilla ja kerran yläkoululuokilla.

Kuntakohtaisesti kirjastojen ja opetustoimen kannattaa sopia esimerkiksi paikallista opetussuunnitelmaa tehtäessä, mille luokka-asteille kirjavinkkausta sitoudutaan tekemään vuosittain ja millä periaatteella sitä tarjotaan muille ryhmille resurssien puitteissa. Kirjastojen ja koulujen olisi hyvä keskustella vinkkaustoiveista ja -tarpeista säännöllisin väliajoin, kuten esimerkiksi lukuvuosittain.

Kirjavinkkaus on myös peruskoulu yhteistyön ulkopuolista toimintaa. Vinkkauksia suositellaan järjestettäväksi myös 2. asteen oppilaitoksille, monenlaisille erityisryhmille ja aikuisille mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi kieltä oppivat tai kehittyvän lukutaidon ryhmät voivat kaivata tutustumista kirjallisuuteen. Vinkkausta voidaan järjestää muistakin aineistoista kuin kaunokirjallisuudesta. Kirjavinkkaus opettajille tai kirjastokollegoille voi vahvistaa kaikkien tuntemusta ajantasaisesta kirjallisuuden valikoimasta.

3. Lukeminen osana vinkkarin työtä

Uuden kirjallisuuden lukeminen on osa kirjavinkkarin asiantuntijuuden ajantasaisuutta. Kirjavinkkari tarvitsee säännöllisesti työaikaa tutustuakseen aineistoon. Tietyn kohderyhmän ajantasaisen kirjallisuuden tuntemus edellyttäisi yhden kuukausittaisen työpäivän säännöllistä luku-aikaa.

Rakentaessaan uutta vinkkausta tuntemattomasta materiaalista lastenkirjallisuuden vinkkari tarvitsee vähintään kaksi kokonaista työpäivää uuden vinkkauksen kirjallisuuden lukemiseen. Lukemiseen käytettävä työaika kasvaa, jos kirjat ovat pidempiä, jolloin nuorten tai aikuisten vinkkaukseen liittyvään lukemiseen on varattava esimerkiksi kaksinkertainen määrä aikaa jo sivumäärien takia. Lukemiseen varattava aika on voitava myös mukauttaa aineiston tuttuuden mukaan.



4. Vinkkauksen valmistelu

Vinkkarilla tulee olla riittävästi aikaa vinkkauksen kirjojen valintaan, kokonaisuuden suunnitteluun ja valmisteluun. Uuden vinkkauksen rakentaminen vaatii myös sopivan kirjallisuuden etsimistä ja uusien teosten lukemista. Vinkkarin olisi suositeltavaa voida valmistautua uuteen vinkkaukseen vähintään neljän viikon aikana, mikäli valmistautuminen hoidetaan muiden työtehtävien lomassa. Vinkkarille jo tutusta aineistosta koottavan vinkkauksen valmistelu on mahdollista toteuttaa muiden työtehtävien lomassa kahdenkin viikon aikana. Jos vinkkarin on mahdollista käyttää työaikaa pääasiassa vinkkauksen valmisteluun, vinkkaus valmistuu usein nopeammin.

Vinkkari arvioi mahdollisuudet vinkkausten toteuttamiseen. Toteutukseen vaikuttavat muun muassa valmistelu-aika, vinkattavien ryhmien määrä ja vinkkarin aikaisempi esiintymiskokemus.

Virtuaalisesti järjestettävät etävinkkaukset edellyttävät täysin verrannollista valmistelua ja työmäärää kuin perinteisemmät vinkkausmuodot. Etävinkkauksessa tekniset järjestelyt ja virtuaalialustan ominaisuudet aiheuttavat omat erityishaasteensa.

5. Tilausvinkkaukset

Kaikkien kuntien henkilöstöresurssit eivät riitä vinkkausten järjestämiseen itse. Tällöin vinkkausta voi järjestää toisen kunnan kanssa tehtävänä osaamisvaihtona, ostamalla vinkkaus toiselta kunnalta asiantuntijapalveluna tai palkkaamalla yksityinen vinkkari eli tilausvinkkari.

Mikäli vinkkaus ostetaan asiantuntijapalveluna toiselta kunnalta, maksetaan korvaus vinkkauksesta ja siitä syntyvistä muista kuluista kunnalle, jolta asiantuntijapalvelu ostetaan ja vinkkaukseen valmistautuminen sisältyy vinkkarin normaaliin työaikaan. Tilausvinkkauksissa palkkio neuvotellaan vinkkarin kanssa ja maksetaan suoraan hänelle. Tilausvinkkari arvioi palkkion suuruuteen vaikuttavat tekijät, kuten valmistelujen määrän ja matkustusetäisyyden. Palkkion maksuun liittyvät yksityiskohdat sovitaan tapauskohtaisesti tilausvinkkarin kanssa. Tilausvinkkarille tulee maksaa kohtuullisen palkkion lisäksi mahdolliset matka- ja majoituskustannukset.

Hyvänä ohjenuorana tilausvinkkarin minimipalkkioon toimii Lukukeskuksen pienten ryhmien kouluvierailujen hinnasto (päivitetty keväällä 2021), jonka mukaan minimipalkkiot ovat seuraavat:

Yksi esiintyminen (esim. 45 min. oppitunti) 275 €
Kaksi esiintymistä 385 €
Kolme esiintymistä 495 €
Neljä esiintymistä 605 €
Esiintymisiä kahtena päivänä 990 €

Vinkkauksen tallentamisesta sekä tallenteen myöhemmästä käytöstä ja esittämisestä on sovittava erikseen vinkkarin kanssa. Tilausvinkkausten kohdalla vinkkauksen tallentamisesta ja jälkikäytöstä tulee maksaa kohtuullinen lisäkorvaus.

Tietoa suosituksesta:

Suosituksen on julkaissut huhtikuussa 2021 Kirjastoseuran nuortenkirjastotyöryhmä yhteistyössä Kirjavinkkariyhdistyksen kanssa. Suosituksen allekirjoittavat Suomen kirjastoseuran lisäksi Finlands svenska biblioteksförening sekä kirjastoalalla työskentelevien ammattiliitot Akava, JHL, Jyty ja Kumula.